

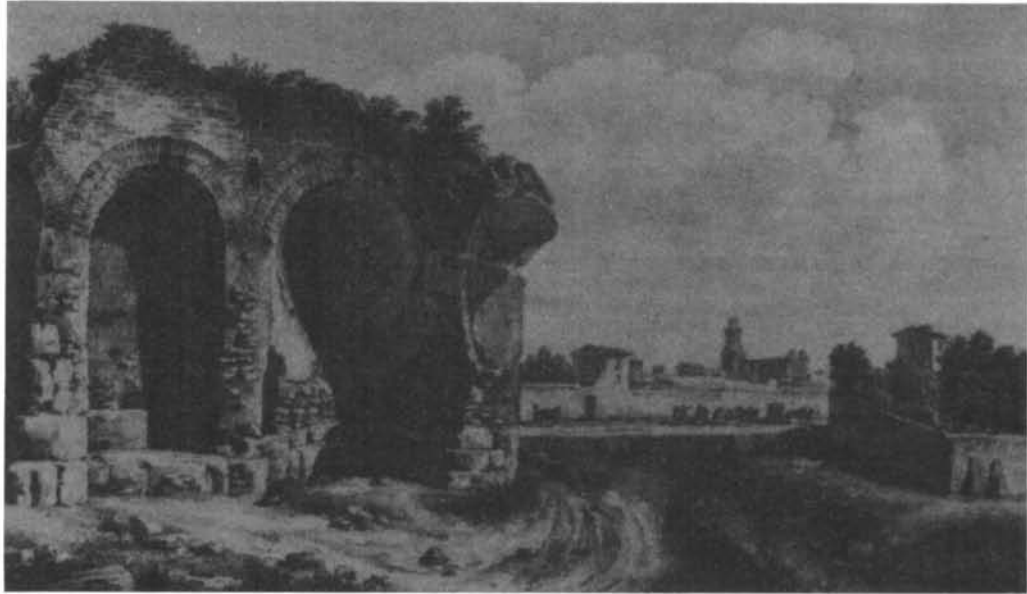
El TED'A: arqueologia urbana a Tarragona

El TED'A, primer i únic Taller Escola d'Arqueologia a l'Estat espanyol, va ser creat a Tarragona l'any 1986 amb l'objectiu de formar un cos de tècnics especialitzats en la conservació i restauració del patrimoni històrico-arqueològic de la ciutat. El TED'A compta amb els resultats de més d'un any de treballs recollits en la *Memòria d'excavació 1* —publicada a finals de 1987.

El seu director, Xavier Dupré, ens explica el funcionament i els objectius d'aquest taller impulsat des de l'Ajuntament tarragoní.

Quan va néixer, i amb quina finalitat, el Taller Escola d'Arqueologia?

El TED'A neix, en el paper, el 15 de desembre de l'any 1986, i a la pràctica el 7 de gener de 1987, és a dir, tres setmanes després. Això no vol dir però que no hi hagi una etapa de formació prèvia, que va des de l'elaboració del projecte de creació fins a la seva aprovació, l'obtenció de les partides pressupostàries i la resolució de tota la qüestió de finançament. L'etapa de gestació dura mig any: des de l'estiu del 86, en què es va preparant, i que agafa una empena més forta a partir de l'octubre. Els objectius bàsics del TED'A són tres: en primer lloc, la formació pràctica de joves en atur menors de vint-i-cinc anys, que els permeti, un cop passat aquest període de formació, trobar feines amb més facilitat; en segon lloc, l'excavació i estudi arqueològic del circ i de l'amfiteatre romans; i en tercer lloc, difondre l'arqueologia a Tarragona. Això va lligat al fet que Tarragona és una ciutat amb una problemàtica concreta, ja que té un ric patrimoni arqueològic. La superposició de la ciutat actual moderna genera problemes típics d'arqueologia urbana. Però Tarragona no ha tingut mai els mitjans suficients per afrontar d'una forma digna aquesta problemàtica. Aleshores, l'Ajuntament n'és conscient i veu que la creació d'un Taller Escola d'Arqueologia és potser un mitjà per afrontar d'entrada

aquests problemes i decideix tirar-ho endavant.

Com neix la idea de formar un taller escola? Per què precisament un taller escola per cobrir aquests buits?

El que hi ha és una problemàtica al carrer: un amfiteatre ple de porqueria, un circ realment monumental amb grans zones per excavar, i una manca de mitjans per afrontar aquesta problemàtica. En aquells moments cap institució hi dedicava prou esforços, ni humans ni materials. L'Ajuntament, davant d'aquesta problemàtica, estudia diferents fórmules per resoldre-la. Arriba així la possibilitat que es creï una escola taller dins del programa de les Escuelas Taller de Rehabilitación del Patrimonio Histórico-Artístico y Natural. L'Ajuntament avalua les possibilitats, utilitzant aquest programa del Ministeri de Treball —que té el seu propi finançament—, i decideix fer allò que vol. En base a aquest programa general vam elaborar un projecte concret per a la creació del TED'A. A la majoria d'escoles taller els alumnes tenen uns estudis no superiors a vuitè d'EGB; només alguns han arribat a FP. Nosaltres, per afrontar l'arqueologia tal com s'ha d'afrontar, necessitàvem cinc tipus de professionals. Els mòduls eren de vint-i-quatre alumnes, però no podíem tenir

vint-i-quatre arqueòlegs, ni vint-i-quatre peons, ni vint-i-quatre dibuixants. El primer esquema va ser: quatre arqueòlegs, dos restauradors, tres dibuixants, tres caps de colla i dotze peons. Crear aquests cinc tipus o especialitzacions professionals era imprescindible per poder fer arqueologia entesa com l'entemem actualment. Això vol dir que tenim alumnes que són postuniversitaris (els arqueòlegs i els restauradors) i alumnes, com ara els auxiliars d'excavació, que han arribat, com a màxim, a vuitè d'EGB. El TED'A va començar amb trenta-dues persones, però a partir del 15 d'octubre vam arribar a seixanta-quatre. Actualment tenim quaranta-vuit alumnes: sis arqueòlegs, tres restauradors, quatre delineants, cinc caps de colla i trenta auxiliars d'excavació. Cada un d'aquests grups té un treball específic i una formació específica.

Sembla doncs que l'objectiu del TED'A és crear equips d'excavació que puguin actuar en casos concrets.

L'arqueologia urbana comporta uns problemes molt específics que la formació universitària no ajuda a solucionar. L'arqueòleg que treballa en arqueologia urbana arriba un moment que no sap si és especialista en arqueologia o si és un gestor, un empresari o un adminis-

trador. I això és molt greu. Si la universitat no els ensenya el que han de saber, els ho ensenyem els que ho hem après a base de cops, perquè ja s'ho trobin una mica més fet i entre tots puguem tirar endavant. L'arqueologia urbana presenta uns problemes concretíssims, com ara de seguretat: en un moment determinat et pot caure la casa del costat perquè no l'has apuntalat bé; o de temps. Són problemes greus que no és possible solucionar si no es disposa dels mitjans econòmics i humans articulats d'una forma molt activa. Penso que cal crear com una empresa d'excavacions, en lloc de preocupar-se per l'efectivitat científica i real. Jo em plantejo el TED'A com una empresa, que ha de ser rendible, s'ha de promoure. Si ens ho plantegéssim des del punt de vista de l'administració, això evidentment no funcionaria.

L'empresa d'excavacions és una de les vies que pot seguir l'arqueologia urbana actual?

Aquí entrem en un problema greu. Jo no tinc gaire clar que l'arqueologia urbana hagi d'acabar en mans d'empreses o d'iniciatives privades. Crec que ha d'estar lligada bàsicament a òrgans de gestió vinculats a l'administració: a Cultura i Urbanisme. A Cultura, per una sèrie de conceptes de

base del treball i de plantejaments bàsics; però, a nivell pràctic, els problemes més concrets són a l'àrea d'Urbanisme. És a dir, s'ha de combinar molt bé l'interès científic amb l'interès per la protecció del patrimoni, que de vegades estan vinculats, però de vegades són independents. Un centre d'arqueologia en una ciutat ha de fer una tasca important de documentació per anar creant una base que permeti que en un moment determinat pugui acomplir un servei públic. És a dir: que un constructor pugui consultar el problema concret d'un solar i obtenir un informe en base a les dades recollides mitjançant documents, excavacions antigues, excavacions fetes més recentment, etc. D'aquesta manera, els mateixos constructorsauran l'interès de l'arqueologia urbana perquè els aportarà dades no serà allò d'«excavem a veure què surt». Com més coneixement i més planificació, menys problemes hi haurà.

Es a dir, convertir les institucions relacionades amb l'arqueologia urbana en un servei públic més com pot ser, per exemple, el Registre de la Propietat?

Jo penso que ha d'anar per aquí. L'arqueologia no ha de ser una cosa a part de tot, un concepte romàntic. L'arqueologia forma part de la ciutat, és un element més de la ciutat. Tenen el mateix valor col·lectiu els senyors que estan construint clavegueres que els senyors que estan excavant restes antigues, perquè les clavegueres són necessàries per la qualitat de vida des d'un punt de vista sanitari, i les excavacions són necessàries per la qualitat de vida des d'un punt de vista cultural. Els polítics que dissenyen el tipus de ciutat que volen han d'incloure sempre l'arqueologia. De la mateixa manera que es deixen zones verdes, s'ha de pensar que hi ha un patrimoni històric que és de tots, que es troba allà, tant a sota com a sobre, i que s'ha de mirar la forma de, a partir del respecte a aquest passat, poder anar cap al futur. Això no vol dir conservar-ho tot, però per decidir el que conservar es o el que no conserves, primer has de saber el que hi ha. Tampoc no vull dir amb això que s'ha d'excavar tot, sinó tenir clar, per exemple, que en un lloc no s'hi excavarà, però tampoc no es construirà cap a sota. Per fer això primer has de tenir unes idees

molt clares de les restes que hi ha; segon, quins són els problemes que presenta l'estudi de la ciutat en el passat (sobretot quins són els prioritaris); i tercer, a partir d'aquí, marcar un pla de treball de recerca global per a tota la ciutat.

Però calia crear un nou organisme com el TED'A per afrontar tant aquestes urgències com els problemes de l'arqueologia a la ciutat? No n'hi havia prou amb potenciar les institucions ja existents, com, per exemple, el Museu Arqueològic?

A Catalunya, a l'any 81, amb les transferències, la Generalitat va dissenyar un model nou d'administració i va crear un Servei d'Arqueologia, un Servei de Museus i un Servei de Patrimoni Arquitectònic, dins de la Direcció General del Patrimoni Artístic. Amb això, va desvincular l'arqueologia dels museus. Fins a l'any 81, en el cas de Tarragona, el Museu Arqueològic és el que es preocupava de les urgències. A partir del 81 es crea la figura de l'arqueòleg territorial, delegat del Servei d'Arqueologia en una zona determinada i encarregat de l'administració de l'arqueologia i de la gestió de les urgències. Del 81 en endavant, el Servei d'Arqueologia, a través de la figura de l'arqueòleg territorial, assumia les urgències, però jo considero que sense mitjans. Crec que és molt important que els ajuntaments prenguin part en el tema de l'arqueologia urbana; això no vol dir que el govern (la Generalitat) se n'hagi de desentendre. De la problemàtica de l'arqueologia a Tarragona se n'encarrega l'Ajuntament, però evidentment, com que transcendeix, necessita el suport de la Diputació, de la Generalitat, del Ministeri, del Consell d'Europa i de qui calgui.

Fins quan està previst que funcioni el TED'A?

Fins a finals del 89, perquè aleshores la seva faceta docent ja s'haurà acomplert. Considerem que al cap de tres anys els arqueòlegs que ja tenien formació universitària tindran una experiència pràctica impressionant, i el mateix es pot dir dels restauradors, delinants, auxiliars d'excavació i caps de colla. Transcorregut aquest temps serà el moment de fer un canvi. Continuar amb els mateixos alumnes no tindria sentit, ja que seria una formació permanent; canviar d'alumnes tam-

poc tindria sentit, perquè col·lapsaríem el mercat. A partir del 89, l'Ajuntament té la voluntat de crear un centre de tipus municipal. Però no podrà acollir seixanta-dues persones; una part del personal actual entrarà a formar-ne part, i a la resta, amb el currículum que tindran, els serà més fàcil trobar feina. Potser els més problemàtics són els caps de colla i els auxiliars. Per això pensem que és molt important la creació d'una cooperativa amb participació de l'administració, i on aquestes persones puguin encarregar-se del manteniment i la vigilància dels monuments, com també de la realització de futures excavacions. Perquè quan s'acabi el TED'A no s'hauran acabat els problemes arqueològics a Tarragona, ni tampoc les excavacions del circ i de l'amfiteatre. El que haurem demostrat amb tres anys és l'efectivitat d'una feina, i el que haurem de fer és buscar noves fórmules perquè aquesta feina continuï. Jo en això sóc bastant optimista; penso que quan es treballa bé i hi ha imaginació sempre es troben fórmules per tirar endavant.

Quina repercussió té el TED'A dins i fora de Tarragona?

El patrimoni arqueològic de Tarragona és excepcional. Jo fa set anys que visc aquí i cada dia em sorpren. Tothom diu: «Sí, sí, Tarragona. Molts monuments!» Però, què en sabem d'aquests monuments? Quants monuments de Tarragona s'han estudiat? La torre dels Escipions, que la van estudiar els alemanys, Centelles, que també la van estudiar els alemanys, i para de comptar. Hi ha les excavacions de Serra Vilaró dels anys trenta, que va treballar perfectament fa cinquanta anys, però des d'aleshores no s'ha fet res més. En el moment que es comença a treballar una mica et trobes que unes persones analitzen el fòrum local i resulta que no és un fòrum sinó la basílica del fòrum. S'analitza l'arc de Berà i resulta que és cent cinquanta anys més antic del que s'havia dit. S'analitza el complex provincial que tothom havia dit que era augustià i resulta que és flaví. Això és greu. A part d'aquests problemes científics i del fet que està tot per fer, hi ha unes qüestions bàsiques de monumentalitat (el complex de circ i fòrum provincial és excepcional). Doncs bé, això, en el moment que es comença a treballar,

dóna uns resultats que interessin; a més, el fet que actualment tinguem un equip de seixanta-dues persones es coneix i és una cosa nova. Quan hi ha una cosa així sempre es crea expectació i és lògic que se'n parli. Nosaltres evidentment intentem donar molta difusió al que es fa perquè ens sembla que és important. A més, el nostre futur estarà en funció del que fem durant aquests tres anys. Per tant, a nosaltres ens interessa vincular-nos al màxim d'institucions i demostrar que la feina que fem és necessària. Demostrar que una ciutat com Tarragona necessita el que ara té i donar un nou plantejament a una sèrie de qüestions en el camp de l'arqueologia. Per exemple, hi ha un aspecte bàsic, que és el de les publicacions. Generalment, el treball de l'arqueòleg és el treball de camp. Aquí no és així. Aquí constantment hi ha arqueòlegs que estan treballant a les biblioteques; això ens ha permès treure la primera publicació als vuit mesos d'acabar el treball de camp; en aquests moments estem ultimant una segona publicació. Entenem que no es tanca un expedient fins que no està publicat, i en això som molt estrictes. El treball de l'arqueòleg es tanca quan ha donat compte públic dels resultats que ha obtingut.

Quina creus que és l'aportació del TED'A a l'arqueologia urbana?

La novetat és disposar d'un equip amb tots els tècnics necessaris, amb un organigrama molt clar, com una empresa —insisteixo—, i amb un mètode d'actuació àgil i que planteja l'arqueologia globalment. Tot això permet que l'amfiteatre i el circ estiguin en condicions òptimes. Aquests fets són importants, perquè el ciutadà els veu. I això és bàsic. L'arqueologia urbana té sentit perquè hi ha una ciutat, i una ciutat hi és perquè hi ha ciutadans. No té sentit fer arqueologia per a arqueòlegs. S'ha de fer arqueologia per a tots. Cadascú assimila una part, però tothom ho valora. En el moment en què la gent veu les restes netes i vives, la gent té interès; això es pot aplicar també als constructors i promotors d'obres. No es pot parlar de l'arqueòleg enfrontat al promotor o constructor. S'ha d'anar amb idees i mitjans i amb ganes de col·laborar.

JORDI CORTADELLA